RPW/64605/2025-1P
EZD RP MRPiPS
(BOM-IV)
Data rejestracji: 2025-08-04
Data wpływu: 2025-08-04

STOWARZYSZENIE
POLSKI INSTYTUT PRAW GŁUCHYCH
UL. A. GAJKOWICZA 5/85 , 03-562 WARSZAWA
REGON : 369501740 NIP : 5242852956 E-MAIL : biuro.spipg@wp.pl

Warszawa, dn. 4.08.2025 r.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
BIURO PODAWCZE
Data wpływu: 2025 -08- 04 -12-
10:09
L. dz. ...

Szanowna Pani
Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Biuro Ministra
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Szanowny Pan
Łukasz Krasoń
Sekretarz Stanu
Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Przedmiot petycji – zmiana ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej poprzez wprowadzenie przesłanki ustawowej uprawniającej osoby głuche do renty socjalnej. Celem jest zagwarantowanie im adekwatnego zabezpieczenia społecznego ze względu na trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy spowodowane głębokim ubytkiem słuchu.

Szanowna Pani Ministro,

Szanowny Panie Ministrze,

Niniejsza petycja zostaje skierowana do Ministry Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, ma na celu zainicjowanie kluczowej nowelizacji ustawy z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej.

Głównym zamierzeniem jest ustawowe zapewnienie prawa do renty socjalnej osobom głuchym, co ma zagwarantować im niezbędne zabezpieczenie społeczne w obliczu znacząco ograniczonych możliwości zatrudnienia na wolnym rynku pracy, wynikających z głębokiego ubytku słuchu.

Zabezpieczenie społeczne stanowi fundamentalny element sprawiedliwego społeczeństwa i jest nieodłącznym obowiązkiem państwa wobec swoich obywateli, zwłaszcza tych najbardziej narażonych. W Polsce, podobnie jak w innych krajach demokratycznych, system świadczeń społecznych ma za zadanie chronić jednostki przed ubóstwem i wykluczeniem, zapewniając im godne warunki życia i możliwość pełnego uczestnictwa w społeczeństwie.

Polska, ratyfikując Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (KPON) w dniu 6 września 2012 roku, przyjęła na siebie wiążące zobowiązania międzynarodowe.

Akt ten oznacza formalne uznanie i zobowiązanie do wdrażania praw osób z niepełnosprawnościami, w tym ich prawa do odpowiedniego poziomu życia i ochrony socjalnej, co jest wyraźnie określone w Artykule 28 Konwencji.

Analiza obecnych przepisów i ich praktycznego zastosowania w kontekście osób głuchych ujawnia rozbieżność między tymi międzynarodowymi zobowiązaniami a krajową praktyką.

Istniejące regulacje, w tym ustawa o rencie socjalnej, są opisywane jako "bardzo krzywdząca i dyskryminująca" dla osób głuchych, pozbawiając je "jakiejkolwiek ochrony, zabezpieczenia społecznego i zawodowego". Taka sytuacja wskazuje na brak pełnego wypełnienia przez Polskę jej międzynarodowych zobowiązań w zakresie praw człowieka, co może mieć wpływ na jej wizerunek na arenie międzynarodowej i rodzi konieczność pilnej interwencji legislacyjnej.

Uzasadnienie

Obecny system prawny w Polsce w zakresie zabezpieczenia społecznego osób z niepełnosprawnościami, w tym osób głuchych, charakteryzuje się istotnymi lukami i niespójnościami, które prowadzą do głębokich dysproporcji i dyskryminacji.

Ustawa o rencie socjalnej z dnia 27 czerwca 2003 roku stanowi podstawę prawną do przyznawania tego świadczenia. Zgodnie z jej przepisami, prawo do renty socjalnej przysługuje osobie pełnoletniej, która została uznana za "całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu".

Kluczowym warunkiem jest, aby naruszenie to powstało przed ukończeniem 18. roku życia, w trakcie nauki (liceum, studia) przed ukończeniem 25. roku życia, lub w trakcie studiów doktoranckich.

Główny problem w przypadku osób głuchych leży w interpretacji i stosowaniu tych kryteriów przez lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS).

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy nie uwzględnia głuchoty jako czynnika, który automatycznie skutkuje "całkowitą niezdolnością do pracy". Chociaż rozporządzenie odnosi się ogólnie do "naruszenia sprawności organizmu", nie precyzuje, w jaki sposób głuchota, będąca niepełnosprawnością sensoryczną, ma być oceniana w kontekście zdolności do pracy.

W konsekwencji, osoby głuche, pomimo głębokiego ubytku słuchu i wynikających z niego trudności komunikacyjnych, są często uznawane za zdolne do pracy przez orzeczników ZUS lub lekarzy medycyny pracy, co skutecznie pozbawia je dostępu do renty socjalnej.

Taka sytuacja ujawnia istotną lukę w definicji "niezdolności do pracy" w polskim systemie prawnym. Podczas gdy ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z 1997 roku definiuje niepełnosprawność szerzej, jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych, w szczególności powodującą niezdolność do pracy, orzecznictwo ZUS w kontekście renty socjalnej wydaje się skupiać wyłącznie na fizycznej zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy, ignorując praktyczne bariery w znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia na otwartym rynku.

To rozłączenie między uznaniem niepełnosprawności a uznaniem niezdolności do pracy dla celów rentowych prowadzi do systemowego niedopasowania, które uniemożliwia osobom głuchym uzyskanie wsparcia, którego potrzebują do godnego życia.

W Polsce funkcjonują dwa równoległe systemy orzekania o niepełnosprawności. Powiatowe i Wojewódzkie Zespoły do spraw Orzekania o Niepełnosprawności, działające na podstawie Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, są odpowiedzialne za orzekanie o stopniu niepełnosprawności.

W przypadku osób głuchych, zespoły te często orzekają znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności, jednocześnie wskazując na konieczność zapewnienia odpowiedniego zatrudnienia i potrzebę czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Mimo tego uznania stopnia niepełnosprawności, decyzje tych zespołów nie stanowią podstawy do przyznania renty socjalnej. Aby uzyskać rentę socjalną, niezbędne jest odrębne orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy wydane przez lekarza orzecznika ZUS.

Ta dwutorowość systemu orzeczniczego prowadzi do głębokich niespójności, a nawet sprzeczności w polskim prawie. Osoby głuche są uznawane za niepełnosprawne w stopniu znacznym lub umiarkowanym, co implikuje istotne ograniczenia i potrzebę wsparcia, lecz jednocześnie są pozbawiane kluczowego świadczenia socjalnego, ponieważ orzecznicy ZUS nie uznają głuchoty za przyczynę całkowitej niezdolności do pracy.

Taka fragmentaryzacja systemu orzeczniczego tworzy dla osób głuchych sytuację bez wyjścia. Są one uznawane za osoby wymagające wsparcia w zakresie rehabilitacji i zatrudnienia, ale jednocześnie odmawia się im podstawowego zabezpieczenia dochodowego.

Ta niespójność podważa celowość systemu ochrony socjalnej i rehabilitacji, tworząc biurokratyczny labirynt, który spycha osoby głuche w ubóstwo.

Istnieje pilna potrzeba harmonizacji kryteriów orzekania i ujednoliconego podejścia do rozumienia niepełnosprawności we wszystkich systemach wsparcia społecznego, aby zapewnić spójne i sprawiedliwe traktowanie.

Sytuacja osób głuchych na polskim rynku pracy jest alarmująca.

Około 80% osób głuchych i niedosłyszących w Polsce pozostaje bez pracy, co stanowi drastyczny kontrast w porównaniu ze wskaźnikiem 40% aktywnych zawodowo osób głuchych w Unii Europejskiej.

Dane Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) potwierdzają, że zaledwie 28% osób z dysfunkcją słuchu w Polsce jest zatrudnionych, co oznacza, że ponad 170 tysięcy osób głuchych nie ma stałego zatrudnienia.

<u>Główne bariery w zatrudnieniu osób głuchych są wielowymiarowe:</u>

- **Bariery komunikacyjne:** Największym wyzwaniem jest komunikacja. Brak znajomości Polskiego Języka Migowego (PJM) wśród osób wspierających i pracodawców jest powszechny. Język polski foniczny jest dla wielu osób głuchych językiem obcym, co utrudnia wypełnianie dokumentów, pisanie pism i ogólne rozumienie instrukcji. Dodatkowo, mylenie PJM (naturalnego języka z własną gramatyką) z Systemem Językowo-Migowym (SJM, sztucznym systemem) pogłębia problemy komunikacyjne.
- **Niechęć pracodawców:** Pracodawcy często unikają zatrudniania osób głuchych z powodu obaw związanych z komunikacją, braku przygotowania i stereotypowych postaw.
- **Przepisy BHP:** Chociaż przepisy Bezpieczeństwa i Higieny Pracy (BHP) same w sobie nie są dyskryminujące, ich interpretacja i brak odpowiedniego wsparcia komunikacyjnego (np. tłumaczy języka migowego podczas szkoleń BHP) tworzą znaczące przeszkody. Raport RPO wskazuje, że lekarze medycyny pracy często wydają orzeczenia ograniczające zatrudnienie osób głuchych, nieadekwatnie do rzeczywistych warunków pracy.
- **Bariery systemowe i edukacyjne:** Skuteczność instytucji publicznych w aktywizacji zawodowej osób głuchych jest niska, a organizacje pozarządowe nie są w stanie w pełni wypełnić tej luki. Brakuje dwujęzycznego nauczania (PJM jako język podstawowy) w szkołach specjalnych, a doradztwo zawodowe jest na niskim poziomie.

  Egzaminy pisemne często nie są dostosowane do możliwości językowych uczniów głuchych, co prowadzi do niskiej zdawalności.

- **Bariery indywidualne i społeczne:** Wiele osób głuchych wykazuje syndrom wyuczonej bezradności, wynikający z powtarzających się niepowodzeń i systemowego wykluczenia. Obawa przed utratą obecnych, choć skromnych świadczeń (takich jak zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 215,84 zł) w przypadku podjęcia pracy również demotywuje. Niska samoocena i brak podstawowego przygotowania do roli pracownika dodatkowo utrudniają wejście na rynek pracy.

Ustawa o rencie socjalnej z 2003 roku, w porównaniu do wcześniejszej Ustawy o pomocy społecznej z 1990 roku, spowodowała głębokie dysproporcje w realiach życia, zabezpieczeniu socjalnym, warunkach ekonomicznych i dostępie do rehabilitacji dla osób głuchych.

Obecnie osoba głucha często otrzymuje jedynie zasiłek pielęgnacyjny, który jest rażąco niewystarczający, pokrywając niewiele więcej niż jedną godzinę tłumaczenia języka migowego i stanowiąc około 5% minimalnego wynagrodzenia.

To jawna forma dyskryminacji przez zaniechanie działań w kierunku godziwego wsparcia.

Ustawa o rencie socjalnej z 2003 roku, nie zawierając żadnych przesłanek umożliwiających przyznawanie renty socjalnej na podstawie niepełnosprawności sensorycznej, pomija specyficzne potrzeby osób głuchych, skutecznie wykluczając je z systemu zabezpieczenia społecznego.

Obecna sytuacja, w której osoby głuche są spychane w ubóstwo z powodu braku adekwatnego zabezpieczenia społecznego, nie jest wynikiem ich wyboru, lecz systemowego niedopasowania.

Niewystarczające świadczenia nie stanowią "pułapki rentowej", która zniechęcałaby do pracy, lecz raczej "wyrok ubóstwa", który nie oferuje żadnej realnej alternatywy.

Zapewnienie renty socjalnej stanowiłoby podstawę godnego życia, umożliwiając osobom głuchym inwestowanie w rozwój, rehabilitację i aktywne poszukiwanie zatrudnienia, zmniejszając tym samym ich zależność od doraźnej pomocy społecznej.

Tabela 1 przedstawia statystyki zatrudnienia osób głuchych w Polsce i Unii Europejskiej oraz główne bariery napotykane na rynku pracy, co stanowi kluczowe uzasadnienie dla konieczności wprowadzenia renty socjalnej.

Statystyki zatrudnienia osób głuchych w Polsce i Unii Europejskiej oraz główne bariery na rynku pracy

Aspekt	Polska	Unia Europejska
Wskaźnik zatrudnienia osób głuchych	~28% (PFRON) / ~20% (80% bezrobotnych)	40%
Liczba bezrobotnych osób głuchych	>170 000	Brak danych
Główne bariery w zatrudnieniu	Bariery komunikacyjne (PJM vs. SJM, brak tłumaczy), niechęć pracodawców, niekorzystna interpretacja BHP, orzeczenia lekarzy medycyny pracy, bariery systemowe (edukacja, doradztwo), bariery	Brak danych (implikacja: mniejsze bariery, skoro wyższy wskaźnik zatrudnienia).

	indywidualne (wyuczona bezradność, obawa utraty świadczeń).	

Systemowa dyskryminacja osób głuchych przejawia się przede wszystkim poprzez zaniechania ustawodawcze.

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej zawiera przepisy dyskryminujące, jednak nieuwzględnienie specyfiki głuchoty — zwłaszcza barier komunikacyjnych wynikających z ograniczonej możliwości porozumiewania się — w kryteriach orzeczniczych prowadzi do efektu de facto wykluczenia tej grupy.

Wskazuje to na lukę legislacyjną oraz brak pełnego zrozumienia unikalnych wyzwań środowiska osób głuchych.

Wprowadzenie konkretnego zapisu w ustawie jest niezbędne do naprawienia tego historycznego błędu i zapewnienia rzeczywistej równości.

Polska, jako sygnatariusz Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, jest prawnie zobowiązana do zapewnienia osobom głuchym odpowiedniego poziomu życia i ochrony socjalnej.

A. Art. 28 Konwencji: Prawo do Odpowiedniego Poziomu Życia i Ochrony Socjalnej

Artykuł 28 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, zatytułowany "Odpowiedni poziom życia i ochrona socjalna", wyraźnie określa obowiązki państw-stron.

Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych i ich rodzin do odpowiedniego poziomu życia, obejmującego wyżywienie, odzież i mieszkanie, oraz do stałego polepszania warunków życia. Zobowiązują się do podjęcia odpowiednich kroków w celu zagwarantowania i promowania realizacji tego prawa bez dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

Artykuł 28 precyzuje, że państwa mają zapewnić:

- Równy dostęp do usług w zakresie dostarczania czystej wody oraz do odpowiednich i przystępnych cenowo usług, urządzeń i innego rodzaju pomocy w zaspokajaniu potrzeb związanych z niepełnosprawnością.
- Dostęp do ochrony socjalnej i programów ograniczania ubóstwa, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, dziewcząt i osób starszych z niepełnosprawnościami.
- Dostęp do pomocy państwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin żyjących w ubóstwie, w tym na pokrycie wydatków związanych z niepełnosprawnością, szkolenia, doradztwo, pomoc finansową i opiekę zastępczą.
- Dostęp do mieszkań komunalnych.
- Równy dostęp do programów i świadczeń emerytalnych.

Obecny polski system prawny, odmawiający renty socjalnej osobom głuchym na podstawie wąskiej interpretacji "całkowitej niezdolności do pracy", bezpośrednio narusza ducha i literę Artykułu 28. Brak adekwatnej ochrony socjalnej, pogłębianie ubóstwa i brak równego dostępu do świadczeń stanowią jawną dyskryminację osób głuchych, sprzeczną z ratyfikowanymi zobowiązaniami międzynarodowymi Polski.

Sama ratyfikacja KPON to za mało; prawdziwe przestrzeganie konwencji wymaga rzeczywistego, merytorycznego wdrożenia jej postanowień.

Oznacza to aktywne eliminowanie faktycznej dyskryminacji, z którą borykają się osoby głuche, wynikającej z niezdolności obecnego systemu do dostosowania się do ich specyficznych potrzeb i realnych warunków życia.

Proponowana nowelizacja jest konkretnym krokiem w kierunku osiągnięcia tej merytorycznej zgodności i zademonstrowania zaangażowania Polski w wypełnianie swoich międzynarodowych zobowiązań.

B. Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich: Potwierdzenie Problemów i Rekomendacje

Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO) za lata 2012-2014, zatytułowane "Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych", stanowi niezależne i autorytatywne potwierdzenie problemów, z którymi borykają się osoby z niepełnosprawnościami w Polsce.

Raport ten, odnosząc się bezpośrednio do Artykułu 28 KPON, wskazuje na trudności w ocenie postępów w ograniczaniu ubóstwa wśród osób z niepełnosprawnościami z powodu braku wymiernych celów i wskaźników w tym obszarze.

Co istotne, RPO podkreśla konieczność takiego zaprojektowania systemu zabezpieczenia społecznego, aby "zapewnić rekompensowanie osobom z niepełnosprawnościami i rodzinom, w których znajdują się takie osoby, wyższe koszty utrzymania" oraz "usunąć lub znacznie zmniejszyć bariery w podejmowaniu przez osoby z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym zatrudnienia na otwartym rynku pracy".

Raport RPO odnosi się również do zjawiska "pułapki rentowej/świadczeniowej", jednak w przypadku osób głuchych problemem jest raczej brak adekwatnych świadczeń, co zmusza je do ubóstwa, a nie zniechęca do pracy.

Krytyka RPO odnosi się również do utrzymywania bardzo niskiego poziomu zasiłku pielęgnacyjnego – pierwotnie wynoszącego zaledwie 153 zł, a obecnie 215,84 zł – co świadczy o poważnych zaniedbaniach w zakresie świadczeń skierowanych bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami wymagających stałej opieki.

Sprawozdanie RPO stanowi potężne, niezależne potwierdzenie argumentów przedstawionych w petycji. Przekształca ono petycję z prośby konkretnej grupy interesu w wezwanie do działania oparte na oficjalnie uznanych systemowych niedociągnięciach i niewypełnionych zobowiązaniach międzynarodowych.

To znacząco wzmacnia polityczny i moralny imperatyw dla proponowanej zmiany legislacyjnej, utrudniając rządowi odrzucenie obaw jako odosobnionych lub nieuzasadnionych. Podkreśla również szerszą lukę w polityce dotyczącej sposobu uwzględniania kosztów związanych z niepełnosprawnością.

Propozycja Nowelizacji Ustawy o Rencie Socjalnej: Uzasadnienie i Projekt Zmiany

W świetle przedstawionej analizy obecnego stanu prawnego, jego negatywnych konsekwencji dla osób głuchych oraz międzynarodowych zobowiązań Polski, niezbędne jest podjęcie pilnych działań legislacyjnych.

Obecna ustawa o rencie socjalnej z 2003 roku w sposób rażący i dyskryminujący wyklucza osoby głuche z podstawowej siatki bezpieczeństwa socjalnego. Tworzy to lukę dyskryminacyjną w porównaniu z innymi niepełnosprawnościami i stoi w sprzeczności z szerszą, bardziej inkluzywną definicją niepełnosprawności zawartą w ustawie o rehabilitacji z 1997 roku.

Alarmująco wysoki i nieproporcjonalny wskaźnik bezrobocia wśród osób głuchych w Polsce (80% w porównaniu do 40% w UE) jest bezpośrednim skutkiem znaczących barier komunikacyjnych, utrzymującej się niechęci pracodawców oraz systemowych problemów w procesach aktywizacji zawodowej i orzecznictwa. Ta poważna wrażliwość ekonomiczna wymaga solidnej i gwarantowanej siatki bezpieczeństwa socjalnego.

Ratyfikacja przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności Artykułu 28, nakłada wyraźne i wiążące zobowiązanie międzynarodowe do zapewnienia odpowiedniej ochrony socjalnej i standardów życia osobom z niepełnosprawnościami, wolnych od dyskryminacji. Obecne wykluczenie osób głuchych z uprawnień do renty socjalnej stanowi bezpośrednie naruszenie tych międzynarodowych zobowiązań. Niezależne sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich dodatkowo potwierdza systemowe problemy w polskim systemie zabezpieczenia społecznego dla osób z niepełnosprawnościami, wyraźnie zalecając potrzebę rekompensowania zwiększonych kosztów i zmniejszania barier w zatrudnieniu.

Zapewnienie renty socjalnej osobom głuchym nie jest jedynie aktem dobroczynności, lecz fundamentalnym uznaniem ich unikalnych wyzwań i kluczowym krokiem w kierunku zapewnienia im bezpieczeństwa socjalnego, przeciwdziałania wszechobecnemu ubóstwu i umożliwienia im większego uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym.

Stabilna podstawa finansowa zmniejszyłaby ich zależność od nieadekwatnych i często stygmatyzujących programów pomocy społecznej.

Zapewnienie renty socjalnej, choć początkowo może wydawać się biernym świadczeniem, w rzeczywistości może stać się strategiczną inwestycją w potencjał ludzki i katalizatorem większej integracji ekonomicznej.

Stabilny, przewidywalny dochód (docelowo na poziomie minimalnego wynagrodzenia, jak wspomniano w kontekście innych propozycji) może złagodzić natychmiastową presję przetrwania i ubóstwa. Ta fundamentalna stabilność finansowa może następnie umożliwić osobom głuchym inwestowanie w swój rozwój, dostęp do specjalistycznej rehabilitacji, podjęcie szkoleń zawodowych (zgodnie z rekomendacjami RPO) oraz aktywne poszukiwanie pracy bez ciągłego strachu przed nędzą.

Przekształca to postrzeganie renty z kosztu w narzędzie umożliwiające samodzielność, uczestnictwo społeczne i, w konsekwencji, bardziej produktywne społeczeństwo.

W celu rozwiązania zidentyfikowanych problemów i zapewnienia sprawiedliwego traktowania osób głuchych, proponuje się precyzyjną zmianę w Ustawie z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej. Zmiana ta ma polegać na dodaniu konkretnego zapisu do Artykułu 4 ustawy.

Obecnie Artykuł 4 ustawy o rencie socjalnej stanowi, że renta przysługuje osobie "całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu".

Proponowana nowelizacja ma na celu uzupełnienie tego artykułu o dodatkowe, obiektywne kryterium, które bezpośrednio odnosi się do głuchoty.

Proponowane brzmienie nowelizacji to:

„Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej u której stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2.000 Hz o natężeniu od 80 dB)".

Tabela 2 przedstawia proponowaną zmianę w Art. 4 Ustawy o rencie socjalnej z dnia 27 czerwca 2003 r.

Proponowana nowelizacja Art. 4 Ustawy o rencie socjalnej z dnia 27 czerwca 2003 r.

Aspekt	Obecne brzmienie Art. 4 (fragment)	Proponowane brzmienie (dodanie do Art. 4)	Uzasadnienie i wpływ
Kryterium uprawniające	"Renta socjalna przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu..."	"Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej u której stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2.000 Hz o natężeniu od 80 dB)".	Bezpośrednie rozwiązanie luki prawnej, która wyklucza osoby głuche z renty socjalnej. Wprowadzenie obiektywnego, medycznie weryfikowalnego kryterium głuchoty eliminuje subiektywne

			oceny orzeczników ZUS i zapewnia spójność w przyznawaniu świadczeń. Gwarantuje zabezpieczenie społeczne osobom, których możliwości zatrudnienia są drastycznie ograniczone z powodu głębokiego ubytku słuchu, co jest zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wynikającymi z KPON.

Wprowadzenie tak precyzyjnego zapisu jest strategicznym posunięciem, które ma na celu zapobieżenie przyszłym błędnym interpretacjom, arbitralnym odmowom lub niespójnemu stosowaniu przepisów przez organy orzekające.

Zapewnia to, że intencja ustawodawcy, by włączyć osoby głuche do kręgu uprawnionych, będzie jednoznaczna i prawnie egzekwowalna.

Dzięki temu, zamiast ogólnego apelu o sprawiedliwość, przedstawia się konkretne, możliwe do wdrożenia rozwiązanie prawne, które zapewni pewność prawną zarówno wnioskodawcom, jak i organom orzekającym, budując zaufanie do systemu zabezpieczenia społecznego.

Podsumowanie

Obecna ustawa o rencie socjalnej w Polsce niesprawiedliwie i dyskryminująco wyklucza osoby głuche z podstawowej siatki bezpieczeństwa socjalnego.

To wykluczenie prowadzi do poważnych trudności społecznych i ekonomicznych, skazując znaczną część społeczności głuchych na ubóstwo i zależność od nieadekwatnej pomocy społecznej.

Sytuacja ta stanowi wyraźne naruszenie międzynarodowych zobowiązań Polski wynikających z Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności Artykułu 28, który nakłada obowiązek zapewnienia odpowiedniej ochrony socjalnej i standardów życia bez dyskryminacji.

Istniejące głębokie dysproporcje w świadczeniach socjalnych dla osób głuchych w porównaniu z innymi grupami niepełnosprawnych, a także przytłaczające dowody na ograniczone możliwości zatrudnienia z powodu barier komunikacyjnych i systemowych problemów na rynku pracy, wymagają natychmiastowej interwencji.

Niezależne sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich dodatkowo potwierdza te systemowe problemy i wzywa do stworzenia systemu zabezpieczenia społecznego, który uwzględnia unikalne koszty i bariery, z którymi borykają się osoby z niepełnosprawnościami.

Proponowana nowelizacja nie jest jedynie rekomendacją polityczną, lecz koniecznością prawną i moralną, aby zapewnić równość, godność i sprawiedliwość społeczną obywatelom głuchym.

Jest to niezbędne działanie w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wypełnienia fundamentalnego obowiązku państwa w zakresie zabezpieczenia społecznego oraz dostosowania polskiego prawa i praktyki do międzynarodowych zobowiązań w dziedzinie praw człowieka.

Konieczne jest dostrzeżenie, że obecny stan rzeczy, skazujący osoby głuche na ubóstwo i zmuszający je do poszukiwania pomocy w Ośrodkach Pomocy Społecznej, generuje znaczące i bieżące koszty dla państwa związane z zarządzaniem ubóstwem i świadczeniem doraźnej pomocy. Może to być mniej efektywne i mniej godne niż prewencyjne, systemowe rozwiązanie w postaci zabezpieczenia społecznego.

Zapewnienie stabilnego dochodu poprzez rentę socjalną może w dłuższej perspektywie zmniejszyć ogólne obciążenie innych programów pomocy społecznej, służb ratunkowych i systemów opieki zdrowotnej, które zajmują się konsekwencjami ubóstwa.

To przekształca narrację z "kosztu" na "inwestycję w równość społeczną i długoterminowe korzyści dla społeczeństwa", sprzyjając większej samodzielności i redukując ukryte koszty związane z powszechnym wykluczeniem społecznym i ubóstwem wśród osób głuchych.

Reasumując, uprzejmie prosimy Panią Ministrę Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Pana Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o podjęcie pilnej inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do nowelizacji ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej.

Proponujemy dodanie do art. 4 przepisu: „Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, u której stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (≥ 80 dB przy częstotliwości 2000 Hz)". Nowelizacja ma na celu ustawowe zagwarantowanie renty socjalnej osobom głuchym z uwagi na ich ograniczone możliwości zatrudnienia na rynku pracy.

Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Projektodawca oświadcza, iż przyjęcie proponowanych zmian nie spowoduje stanu niezgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym.

Wyrażamy zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego danych osobowych podmiotu wnoszącego petycję.

Uprzejmie prosimy o pozytywne rozpatrzenie nin. petycji.

Z wyrazami szacunku,

Stanisław Porowski
Prezes Zarządu

mgr inż. Mariusz Nowak
Sekretarz Zarządu

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Departament Pomocy Społecznej
Dyrektor
Beata Karlińska

DPS-I.055.12.2025.AP
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Stanisław Porowski
Prezes Zarządu
Stowarzyszenia Polskiego Instytutu
Praw Głuchych

Szanowny Panie Prezesie,

na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, w związku z petycją z dnia 4 sierpnia 2025 r. w sprawie zmian przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, uprzejmie wyjaśniam.

Przesłanki przyznania świadczenia w postaci renty socjalnej reguluje ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2025 r. poz. 420 i 619). Na jej podstawie renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

1) przed ukończeniem 18. roku życia,
2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej — przed ukończeniem 25. roku życia,
3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Wskazane powyżej przesłanki nabycia prawa do renty socjalnej oznaczają, że renta ta przeznaczona jest dla osób, które z powodu wcześnie powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych.

Tytułem do otrzymywania renty socjalnej jest zatem posiadanie orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy oraz jednocześnie powstanie naruszenia sprawności organizmu powodującego niezdolność do pracy w okresach wskazanych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej.

Szczegółowe zasady i tryb orzekania o niezdolności do pracy przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz. U. poz. 2711 oraz z 2011 r. poz. 1683). Zgodnie z przepisami tego aktu prawnego orzeczenie o niezdolności do pracy wydawane jest na podstawie dokumentacji dołączonej do wniosku oraz po przeprowadzeniu bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie (par. 10 ust. 3 w związku z par. 4 ust. 1). Istnieje możliwość, przed wydaniem orzeczenia, uzupełnienia dokumentacji dołączonej do wniosku, w szczególności o opinie lekarza konsultanta lub psychologa albo o wyniki badań dodatkowych lub obserwacji szpitalnej (par. 10 ust. 3 w związku z par. 4 ust. 3). Przy czym lekarz konsultant i psycholog wydają opinie na podstawie bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby, w stosunku do której ma być wydane orzeczenie, oraz analizy dokumentacji medycznej i zawodowej (par. 4 ust. 4). Komisja ustala przewidywany okres niezdolności do pracy, biorąc pod uwagę charakter i stopień naruszenia sprawności organizmu oraz rokowania odzyskania niezdolności do pracy (par. 10 ust. 3 w związku z par. 6 ust. 1).

Zgodnie z art. 14 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od orzeczenia lekarza orzecznika osobie zainteresowanej przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS w ciągu 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia. W myśl ust. 2e tego artykułu komisja lekarska, rozpatrując sprzeciw lub zarzut wadliwości, dokonuje oceny niezdolności do pracy i jej stopnia oraz ustalenia okoliczności dotyczących daty powstania niezdolności do pracy, trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do pracy, związku przyczynowego niezdolności do pracy lub śmierci z określonymi okolicznościami, trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do samodzielnej egzystencji, celowości przekwalifikowania zawodowego.

Decyzje w sprawie przyznania renty socjalnej wydaje i świadczenie to wypłaca jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwa ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się o rentę socjalną.

Od decyzji w sprawie renty socjalnej wydanej przez jednostkę organizacyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub przez inny organ emerytalno-rentowy osobie ubiegającej się o rentę socjalną przysługuje odwołanie, które należy wnieść (pisemnie lub ustnie do protokołu), za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS, która wydała decyzję, do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Postępowanie odwoławcze jest wolne od opłat. Od wyroku sądu okręgowego przysługuje apelacja do sądu apelacyjnego.

Materią ustawy o rencie socjalnej nie jest określanie rodzajów niepełnosprawności uprawniających do renty socjalnej. Przepisów tego dotyczących nie zawiera również akt wykonawczy do ustawy - rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1022).

Wyrażam pogląd, że przepisy prawa powinny zakładać takie same zasady ustalania niezdolności do pracy dla wszystkich grup osób, bez względu na przyczynę niepełnosprawności. Uznając, że wszystkie osoby niepełnosprawne znajdują równą ochronę prawną, należy stwierdzić, że wprowadzenie systemu automatycznego uznawania osób głuchych za osoby całkowicie niezdolne do pracy nie byłoby zasadne.

Biorąc pod uwagę wskazany powyżej cel ustanowienia świadczenia w postaci renty socjalnej, uprzejmie wyjaśniam, że obecnie nie jest planowana zmiana zasad ustalania prawa do tego świadczenia w zakresie wskazanym w Państwa piśmie.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku
Beata Karlińska
Dyrektor
Departamentu Pomocy Społecznej
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych

Zgodnie z art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE poniżej przekazuję następujące informacje:

Tożsamość administratora i dane kontaktowe
Administratorem Pani/Pana danych osobowych przetwarzanych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej jest Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej mający siedzibę w Warszawie (00-513), ul. Nowogrodzka 1/3/5.

Dane kontaktowe inspektora ochrony danych osobowych
W sprawach dotyczących przetwarzania danych osobowych prosimy o kontakt z Inspektorem Ochrony Danych drogą elektroniczną – adres email: iodo@mrips.gov.pl lub pisemnie na adres: ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa.

Cele przetwarzania i podstawa prawna przetwarzania
Przetwarzanie Pani/Pana danych osobowych jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi.

Podstawą przetwarzania Pani/Pana danych osobowych jest art. 6 ust. 1 lit. e Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE.

Odbiorcy danych lub kategorie odbiorców danych
Pani/Pana dane osobowe mogą być przekazywane podmiotom upoważnionym do ich pozyskania na podstawie przepisów prawa tj m. in.:

- Instytucjom kontrolnym,
- Podmiotom lub osobom fizycznym występującym z wnioskiem o dostęp do informacji publicznej.

Administrator nie będzie przekazywał Pani/Pana danych osobowych do państwa trzeciego lub do organizacji międzynarodowej.

Okres przechowywania danych
Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane przez okres 7 lat.

Prawa podmiotów danych
Przysługuje Pani/Panu prawo dostępu do swoich danych osobowych, prawo do żądania ich sprostowania, do ograniczania przetwarzania tych danych oraz prawo do żądania ich usunięcia po upływie okresu, o którym mowa powyżej.

W trakcie przetwarzania Pani/Pana danych osobowych nie będzie dochodzić do zautomatyzowanego podejmowania decyzji, ani do profilowania.

Prawo wniesienia skargi do organu nadzorczego
Przysługuje Pani/Panu prawo wniesienia skargi do organu nadzorczego, tj. do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa, tel: 22 860 70 86.

Informacja o dobrowolności podania danych
Podanie przez Panią/Pana danych jest niezbędne i wynika z powyżej wskazanych przepisów prawa.